

ประกาศรับข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัย
“มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตสีเขียว”
ศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว

การพัฒนาทางเศรษฐกิจของโลกที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของโลกเป็นอย่างมาก ในปี ค.ศ. 2000 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยที่เข้าร่วมการประชุมองค์การสหประชาชาติที่เมืองนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา จึงได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs) ที่ทุกประเทศควรดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2015 ต่อมา เมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 15 ปีดังกล่าว องค์การสหประชาชาติได้ทำการปรับปรุงเป้าหมายการพัฒนาขึ้นมาใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่าเป้าหมายพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ซึ่งมักเรียกสั้น ๆ ว่า SDGs โดยประกอบด้วยเป้าหมาย 17 ข้อ ซึ่งสรุปได้เป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้าน People เพื่อจัดความยากจนและหิวโหย ส่งเสริมสุขภาพและการศึกษา และประกันความเท่าเทียม 2) ด้าน Prosperity เพื่อประกันความเจริญรุ่งเรืองที่สอดคล้องกับธรรมชาติ 3) ด้าน Peace เพื่อบ่มเพาะสังคมที่สงบสุข ความยุติธรรม และไม่แบ่งแยก 4) ด้าน Partnership ด้วยการร่วมมือในระดับสากลในการผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) ด้าน Planet เพื่อคุ้มครองและรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศโลก

ในปัจจุบันสถานะทางสิ่งแวดล้อมของไทย วัดจากดัชนี Environmental Performance Index ของปี ค.ศ. 2016 อยู่ที่ 69.54% ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 91 จาก 180 ประเทศ โดยดัชนีด้านที่มีค่าต่ำที่สุดคือด้านป่าไม้ อยู่ที่ 43.23% (อันดับที่ 76) ตามมาด้วยการประมง 43.86% (อันดับที่ 82) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและพลังงาน 55.92% (อันดับที่ 93) และคุณภาพอากาศ 56.32% (อันดับที่ 167) เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าดัชนีโดยรวมของไทยจะมีการพัฒนาขึ้น 17.68% ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา แต่ก็ถือว่ายังต้องปรับปรุงอีกมาก และจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางนโยบายและมาตรการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว

ศูนย์วิจัยนโยบายด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Policy Research Center on Green Economy: PRO-Green) ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นคลังสมองด้านนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อเสริมสร้างความสมดุลในการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความเป็นธรรม ซึ่งได้มีการดำเนินงานมาแล้วเป็นเวลา 1 ปี โดยได้มีงานวิจัยที่เป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการบรรลุเป้าหมายหลายข้อของ SDGs โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 13 หรือการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และในปีที่ 2 นี้ ทางศูนย์ PRO-Green มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่จะบรรลุเป้าหมายที่ 12 หรือการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายของชุดโครงการ มาตรการเพื่อการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตสีเขียว

เนื่องจากเป้าหมายการทำงานของศูนย์ PRO-Green ในปีที่สองนี้จะมุ่งเน้นที่ มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการส่งเสริม การบริโภคสีเขียว (Green consumption) และการผลิตสีเขียว (Green production) ที่ยั่งยืน ซึ่งอาจแบ่งกลุ่มของหัวข้อที่เกี่ยวข้องได้ดังต่อไปนี้

1) **มาตรการส่งเสริมการบริโภคสีเขียว** หลักการของมาตรการในกลุ่มนี้ก็คือ การใช้เครื่องมือด้านราคา (pricing หรือ costing) ตลาดแลกเปลี่ยน (marketing) และการให้ข้อมูลสารสนเทศ (providing right information) รวมไปถึงการออกแบบนโยบาย (policy design) โดยใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม (behavioral economics) เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายที่ไม่เป็นมิตร

กับสิ่งแวดล้อม มีผลทำลายหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินจำเป็น หรือส่งเสริมให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติต่ำ เลือกใช้สินค้าและบริการที่มีการปล่อยคาร์บอนต่ำ

มาตรการในกลุ่มนี้ ได้แก่ มาตรการภาษีหรือค่าธรรมเนียมสำหรับลดแรงจูงใจในการบริโภคสินค้าที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรการเงินอุดหนุนสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรการฉลากและมาตรฐานสินค้าสีเขียวหรือที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มาตรการส่งเสริมเพื่อสนับสนุนเมืองคาร์บอนต่ำ มาตรการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

โดยอาจศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือมากกว่า ดังต่อไปนี้ (ก) ผลกระทบ (impact) ของมาตรการดังกล่าว (ข) ความมีประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบ (efficiency) ของมาตรการเหล่านี้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมตามบริบทของปัญหา (ค) ความมีประสิทธิภาพของมาตรการโดยการเปรียบเทียบด้วยวิธีการเศรษฐศาสตร์การทดลอง (experimental economics) และ (ง) การสรุปและสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของมาตรการดังกล่าวในต่างประเทศ

ทั้งนี้ การศึกษาในประเด็นต่างๆดังกล่าวมีเป้าหมายประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายหรือสิ่งที่จะต้องเตรียมความพร้อมเพื่อนำมาตรการเหล่านี้ไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น การแก้กฎหมาย การจัดตั้งหน่วยงานรองรับ เป็นต้น และในการศึกษาอาจจะทำกรณีศึกษา (case study) ในระดับจังหวัด ขึ้นไป โดยอาจจะเลือกศึกษากลุ่มผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว (เช่น ภาคเกษตร ภาคพลังงาน ภาคการท่องเที่ยว ฯลฯ) ได้ตามบริบทที่เหมาะสม อันจะเป็นประโยชน์ในการผลักดันมาตรการด้านเศรษฐกิจสีเขียว (ที่เน้นเรื่องการบริโภคที่ยั่งยืน) ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศให้สามารถขับเคลื่อนเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

2) มาตรการส่งเสริมการผลิตสีเขียว หลักการของมาตรการในกลุ่มนี้ก็คือ การใช้เครื่องมือด้านราคา (pricing หรือ costing) ตลาดแลกเปลี่ยน (marketing) และการให้ข้อมูลสารสนเทศ (providing right information) ในการผลักดันให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงการใช้วัตถุดิบ ใช้พลังงาน หรือกระบวนการผลิต ที่สร้างมลพิษหรือปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์สูง หรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่รับผิดชอบหรือไม่ยั่งยืน และในทางตรงกันข้ามก็มีแรงจูงใจที่จะใช้วัตถุดิบ ใช้พลังงาน หรือกระบวนการผลิต ที่มีมลพิษหรือปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์น้อย หรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรับผิดชอบหรือยั่งยืน กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) รวมทั้งการออกกฎระเบียบของรัฐเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว

มาตรการในกลุ่มนี้ ได้แก่ มาตรการภาษีที่เก็บกับวัตถุดิบหรือพลังงานที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มาตรการตลาดใบอนุญาตมลพิษ มาตรการตลาดคาร์บอน มาตรการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มาตรการส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ลดการใช้น้ำอย่างสิ้นเปลือง การประมงที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มาตรการส่งเสริมการผลิตพลังงานทางเลือกและพลังงานหมุนเวียน มาตรการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานทางเลือกและพลังงานหมุนเวียน หรือเทคโนโลยีการผลิตอื่น ๆ ที่ลดมลพิษ มาตรการส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อลดอาหารเหลือทิ้ง (food waste) ของภัตตาคารและซูเปอร์มาเก็ต รวมทั้งร้านค้าปลีกสมัยใหม่อื่น ๆ เป็นต้น

โดยอาจศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือมากกว่า ดังต่อไปนี้ (ก) ผลกระทบ (impact) ของมาตรการดังกล่าว (ข) ความมีประสิทธิภาพโดยเปรียบเทียบ (efficiency) ของมาตรการเหล่านี้ (ค) ประสิทธิภาพของมาตรการที่ไทยใช้อยู่ในปัจจุบันและแนวทางการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ (ง) การสรุปและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้มาตรการเหล่านี้

ทั้งนี้ การศึกษาในประเด็นต่างๆดังกล่าวมีเป้าหมายประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายหรือสิ่งที่จะต้องเตรียมการเพื่อที่จะนำมาตรการเหล่านี้ไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น การแก้ระเบียบกฎหมาย การจัดตั้งองค์กรหรือการปรับบทบาทของหน่วยงานของรัฐและของเอกชนเพื่อมารองรับ เป็นต้น โดยอาจจะมีการกรณีศึกษาในระดับจังหวัด โดยอาจจะเลือกศึกษากลุ่มผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว (เช่น ภาคเกษตร ภาคพลังงาน ภาคการท่องเที่ยว ฯลฯ) ได้ตามบริบทที่เหมาะสม อันจะเป็นประโยชน์ในการผลักดันมาตรการด้านเศรษฐกิจสีเขียว (ที่เน้นเรื่องการผลิตที่ยั่งยืน) ในระดับจังหวัด หรือระดับประเทศให้สามารถขับเคลื่อนเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

3) การพัฒนาระบบดัชนีหรือตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือ การประเมินการบรรลุเป้าหมายของนโยบายและมาตรการโดยใช้ดัชนีหรือตัวชี้วัดที่มีในปัจจุบัน เช่น ตัวชี้วัดของ SDGs เป้าหมายที่ 12 อาทิ

การใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่น, การลดขยะเศษอาหาร, การจัดการขยะเคมี, การจัดการ 3R, การจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น หรือดัชนีที่สร้างขึ้นใหม่ โดยขอบเขตพื้นที่การศึกษาจะต้องเป็นระดับจังหวัดขึ้นไป

โดยอาจศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือมากกว่า ดังต่อไปนี้ (ก) การทบทวนจุดอ่อนและจุดแข็งของตัวชี้วัดเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน และตัวชี้วัดของ SDGs สำหรับระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ซึ่งอาจจะมีการจัดเก็บข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ (ข) ศักยภาพขององค์กรในระดับจังหวัด ที่จะมามีบทบาทในการพัฒนาระบบดัชนีหรือตัวชี้วัดการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยอาจศึกษาเป็นรายสาขาการผลิต (เช่น ภาคเกษตร ภาคพลังงาน ภาคการท่องเที่ยว ภาคการจัดการของเสีย ฯลฯ) ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบดัชนีหรือตัวชี้วัดดังกล่าวได้ และ (ค) การสรุปและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการใช้ระบบดัชนีหรือตัวชี้วัดเหล่านี้

ทั้งนี้ การศึกษาในประเด็นต่างๆดังกล่าวมานั้น มีเป้าหมายประสงค์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายหรือสิ่งที่จะต้องเตรียมการเพื่อที่จะนำระบบดัชนีหรือตัวชี้วัดเหล่านี้ไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น การจัดตั้งองค์กรหรือการปรับบทบาทของหน่วยงานของรัฐและของเอกชนเพื่อมารองรับการจัดเก็บข้อมูลและการประเมินความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติของ SDGs เป้าหมายที่ 12 เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการผลักดันมาตรการด้านเศรษฐกิจสีเขียว ในระดับจังหวัด หรือระดับประเทศให้สามารถขับเคลื่อนเข้าสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

การเสนอข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัย

นักวิจัยที่สนใจสามารถพัฒนาแนวคิดโครงการวิจัยภายใต้กรอบงานวิจัยดังที่ได้กำหนดไว้ และจัดทำเอกสารข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัยความยาวประมาณ 2-3 หน้า (concept paper) โดยประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

- หัวข้องานวิจัย
- วัตถุประสงค์และความเป็นมา
 - อธิบายความเป็นมาและความสำคัญของเครื่องมือหรือมาตรการ/ดัชนีหรือตัวชี้วัดที่จะศึกษาทั้งเชิงทฤษฎีและตัวอย่างในทางปฏิบัติ (ถ้ามี)
 - กำหนดกรอบของการวิเคราะห์ว่ามาตรการ/ดัชนีหรือตัวชี้วัดดังกล่าวจะมุ่งเน้นการส่งเสริมการบริโภคสีเขียวหรือการผลิตสีเขียวในประเด็นใดให้ชัดเจน รวมทั้งระบุขอบเขตการศึกษาว่าครอบคลุมมิติด้านพื้นที่ ด้านภาคการผลิต และด้านระยะเวลา
 - กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย (objectives) ให้ชัดเจน รวมทั้งผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ (expected output) และ กลุ่มผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ (potential users and beneficiaries from the study)
- Review literature เบื้องต้น
- แนวทางและระเบียบวิธีวิจัยมาพอสังเขป

ท่านที่สนใจสามารถดาวน์โหลดประกาศรับข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัยฯ และแบบฟอร์มข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัย (concept paper) ได้ที่ <https://progreenecon.wordpress.com/download/> และส่งข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัยได้ที่

ศูนย์วิจัยนโยบายเศรษฐกิจสีเขียว คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Website: <http://progreenecon.wordpress.com>

e-mail: progreenecon@gmail.com

กำหนดส่งรอบที่ 1 ภายในวันที่ 30 เมษายน 2560

กำหนดส่งรอบที่ 2 ภายในวันที่ 31 พฤษภาคม 2560

ทั้งนี้ ข้อเสนอเชิงหลักการโครงการวิจัยจะถูกคัดกรองและพัฒนาเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยต่อไป